

Sygn. akt I USK 428/21

POSTANOWIENIE

Dnia 19 maja 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z odwołania J. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w K.
o zasiłek chorobowy i zwrot zasiłku chorobowego,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 19 maja 2022 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych w K.
z dnia 15 grudnia 2020 r., sygn. akt V Ua [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w K., wyrokiem z dnia 15 grudnia 2020 r., zmienił wyrok Sądu Rejonowego w K. z dnia 17 stycznia 2020 r. i oddalił odwołanie J. K. od decyzji odmawiającej prawa do zasiłku chorobowego za okres od 12 sierpnia 2014 r. do 8 lutego 2015 r., od 9 lipca 2015 r. do 31 lipca 2015 r., od 23 sierpnia 2015 r. do 18 września 2015 r., od 24 września 2015 r. do 22 grudnia 2015 r. oraz zobowiązującej powoda do zwrotu nienależnie pobranego zasiłku chorobowego wraz z odsetkami w łącznej kwocie 75.722,43 zł.

Istotą w rozpoznawanej sprawie było ustalenie, czy ubezpieczony w czasie pobierania zasiłku chorobowego we wskazanych w decyzji okresach, wykonywał pracę zarobkową lub wykorzystywał zwolnienie od pracy w sposób niezgodny z

celem tego zwolnienia, a jeżeli tak, to czy zobowiązany był do zwrotu pobranych świadczeń.

W ocenie Sądu Okręgowego, J. K. wykonywał pracę przebywając na zwolnieniach lekarskich. Sąd ten wskazał, że w okresie od 13 maja 2014 r. do 13 września 2014 r. w firmie C. w K. ubezpieczony był organizatorem stażu i pełnił rolę opiekuna stażysty – M. G.. Również w okresach, w których żona ubezpieczonego, D. K. przebywała na zwolnieniach lekarskich, J. K. prowadził, jako pełnomocnik, jej działalność gospodarczą. Wszystkie czynności związane ze świadczeniem usług przez P.H.U. K. [...] wykonywał osobiście, w tym umawiał klientów i realizował zlecenia związane z charakterem prowadzonej działalności gospodarczej. Ponadto, Sąd odwoławczy przyjął, że w okresach wspólnej niezdolności do pracy, małżeństwo K. podejmowali wszelkie czynności mające na celu zapewnienie dochodów z prowadzonej działalności przez firmę K. [...] D. K.. W okresie do 25 maja 2015 r. ubezpieczony zatrudniał tylko jednego pracownika, a w pozostałych okresach zaledwie dwóch pracowników (działalność w obu przypadkach była prowadzona w formie warsztatu samochodowego). Sąd Okręgowy nie dał wiary twierdzeniom ubezpieczonego, że obie działalności prowadzili jego pracownicy. Nie podzielił również stanowiska Sądu pierwszej instancji, że nadzorowanie pracowników przez wnioskodawcę miało charakter incydentalny, ponieważ przeczy temu ilość okresów niezdolności do pracy J. K. w ciągu roku kalendarzowego (2014 i 2015 r.). Ubezpieczony był nieprzerwanie niezdolny do pracy od sierpnia 2014 r. do lutego 2015 r., 19 dni marca i cały kwiecień 2015 r., a potem niemal nieprzerwanie od lipca 2015 r. do lutego 2016 r. Natomiast w tym czasie jego działalność i działalność D. K. była prowadzona, usługi wykonywane, części kupowane, a pracownicy nadzorowani.

Skargę kasacyjną wywiódł pełnomocnik ubezpieczonego, zaskarżając wyrok Sądu Okręgowego w całości. We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne, polegające na ustaleniu czy na gruncie przepisu art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 1133, dalej jako ustawa zasiłkowa), osoba prowadząca działalność gospodarczą w miejscu

zamieszkania, pozostając na zwolnieniu lekarskim i w tym czasie widując się z pracownikiem, rozmawiając z nim o problemach firmy oraz konsultując się z nim w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej, wykonuje pracę zarobkową, a tym samym wykorzystuje zwolnienie lekarskie niezgodnie z jego celem czy też jedynie wykazuje sporadyczną, wymuszoną okolicznościami aktywność zawodową nie będącą pracą zarobkową?

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania. Wskazanie zagadnienia prawnego, uzasadniającego wnioszek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. powinno przybrać postać porównywalną z formułowaniem zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości, o którym stanowi art. 390 § 1 k.p.c. Chodzi więc o przedstawienie wyraźnych wątpliwości co do określonego przepisu (normy) lub zespołu przepisów (norm) albo szerzej i bardziej ogólnie - wątpliwości co do pewnego uregulowania prawnego (instytucji prawnej). Sformułowane zagadnienie winno odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji.

Przedstawione przez skarżącego we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania pytanie nie stanowi prawidłowo sformułowanego zagadnienia prawnego. Nie nawiązuje bowiem w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisów, na podstawie których je skonstruowano i nie wyjaśnia, w czym tkwi problem w dekodowaniu zawartych w tych przepisach norm prawnych. Odmowa przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w obecnej sprawie wynika więc zasadniczo z tego, że stawiany problem nie wykracza poza zwykłą wykładnię i stosowanie prawa. Skarżący zresztą sam zaprzecza zasadności postawionego pytania, odwołując się w motywach wniosku do orzecznictwa Sądu Najwyższego,

zgodnie z którym pojęcie pracy zarobkowej z art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej nie zostało zdefiniowane przez ustawodawcę, mimo swoistej stabilności tej regulacji prawnej. Skoro ustawodawca nie skonstruował definicji (legalnej) pojęcia pracy zarobkowej, to nie można żądać wiążącej wykładni przez Sąd Najwyższy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 września 2013 roku, I UK 110/13, LEX nr 1555088).

Należy jedynie zauważyć, że art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej ma bogate orzecznictwo. Tylko w ostatnich latach ukazało się kilkadziesiąt orzeczeń Sądu Najwyższego, w których przedstawiono pogłębioną wykładnię tego przepisu (por. wyroki: z 22 stycznia 2019 r., II UK 521/17, OSNP 2019 nr 9, poz. 112; z 6 grudnia 2018 r., II UK 392/17, LEX nr 2591106; z 5 kwietnia 2016 r., II UK 171/15, OSNP 2017 nr 11, poz. 150; z 11 września 2014 r., II UK 581/13, OSNP 2016 nr 1, poz. 12; z 6 lutego 2014 r., II UK 274/13, OSNP 2015 nr 4, poz. 58; z 6 maja 2009 r., II UK 359/08, OSNP 2011 nr 1-2, poz. 16; z 15 czerwca 2007 r., II UK 223/06, OSNP 2008 nr 15-16, poz. 231 oraz uchwałę z 17 lutego 2016 r., III UZP 15/15, OSNP 2016 nr 8, poz. 106). W tej sytuacji należy przyjąć, że większość wątpliwości interpretacyjnych dotyczących art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej została wyjaśniona w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Skarżący w istocie kwestionuje ocenę materialnoprawną ustalonego (bezsprzecznego) stanu faktycznego, czyli subsumcję, a więc sposób zastosowania normy prawnej, a nie sposób wykładni tego przepisu.

Odnosząc się do pytania nazwanego przez skarżącego istotnym zagadnieniem prawnym, Sąd Najwyższy zauważa też, że w jego orzecznictwie utrwalił się pogląd, zgodnie z którym każda praca zarobkowa wykonywana w okresie zwolnienia lekarskiego powoduje utratę prawa do świadczeń (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 grudnia 1978 r., II URN 130/78, PiZS 1980 nr 8, s. 87; z dnia 31 maja 1985 r., II URN 75/85, OSNC 1986 nr 3, poz. 32; z dnia 12 sierpnia 1998 r., II UKN 172/98, OSNAPiUS 1999 nr 16, poz. 522). Za taką pracę uważa się każdą pracę w potocznym znaczeniu tego słowa, w tym wykonywanie różnych czynności w ramach stosunków zobowiązaniowych, ale także poza takimi stosunkami, w tym kontynuowanie własnej działalności gospodarczej, samozatrudnienie czy stosunek korporacyjny (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2005 r., I UK 154/04, OSP 2006 nr 4, poz. 43 i powołane tam

orzeczenia). Dlatego w razie wystąpienia ryzyka niezdolności do pracy lub do prowadzenia pozarolniczej działalności wskutek choroby ubezpieczony ma obowiązek powstrzymania się od wszelkich czynności wykonywanych zawodowo, ponieważ to świadczenia z ubezpieczenia chorobowego mają rekompensować brak możliwości uzyskiwania dochodów. Za niedopuszczalne uznaje się zaś pobieranie takich świadczeń (połączone z brakiem obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne za okresy choroby) w razie uzyskiwania przez ubezpieczonego dochodów z kontynuowanej działalności, nawet gdyby polegało to na wykonywaniu czynności w istotny sposób nieobciążających jego organizmu (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 11 grudnia 2007 r., I UK 145/07, OSNP 2009 nr 1-2, poz. 28; z dnia 5 czerwca 2008 r., II UK 11/08, OSNP 2009 nr 21-22, poz. 292 i z dnia 6 lutego 2008 r., II UK 10/07, OSNP 2009 nr 9-10, poz. 123). Na tle art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej należy więc wykluczyć każdą aktywność z zakresu prowadzonej działalności gospodarczej, skoro nie wymaga się zaprzestania (zawieszenia) działalności, argumentując, że oznaczałoby to konieczność likwidacji zakładu pracy, zwalniania pracowników z pierwszym dniem choroby i obowiązek wypłacenia im należności za okres wypowiedzenia, a po odzyskaniu zdolności do pracy, ponowne poszukiwanie i zatrudnianie odpowiednich pracowników. Nic nie wskazuje na to, by takie konsekwencje były intencją ustawodawcy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 2009 r., II UK 359/08, OSNP 2011 nr 1-2, poz. 16). Wykonywanie pracy zarobkowej zakłada rzeczywiste i osobiste działanie ubezpieczonego (por. np. uzasadnienie do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2016 r., III UZP 15/15).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego dopuszcza się jednak sytuacje, w których - mimo wykonywania pewnych czynności składających się na pracę zarobkową - nie zostaje wypełniona hipoteza art. 17 ustawy zasiłkowej. Ad casum, przewiduje się wyjątki, odróżniając czynności polegające na osobistym wykonywaniu przez ubezpieczonego dotychczasowej pracy w ramach prowadzenia działalności gospodarczej od czynności o charakterze ubocznym lub podejmowanych w związku ze statusem pracodawcy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2003 r., II UK 76/05, OSNP 2004 nr 14, poz. 247). Przyjęto też możliwość uznania, że nie dochodzi do utraty prawa do zasiłku chorobowego w

razie podjęcia incydentalnej i wymuszonej okolicznościami aktywności zmierzającej do osiągnięcia zarobku w czasie pobierania tego zasiłku, który zasadniczo przysługuje tylko wówczas, gdy choroba uniemożliwia uzyskiwanie dochodu z pracy (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 15 czerwca 2007 r., II UK 223/06, OSNP 2008 nr 15-16, poz. 231 i z dnia 9 października 2006 r., II UK 44/06, OSNP 2007 nr 19-20, poz. 295). Uznaje się za dopuszczalne wykonywanie takich czynności „sporadycznie”, co prowadzi do konkluzji, że ubezpieczony traci prawo do zasiłku, jeżeli czynności były częste, powtarzalne lub miały charakter merytoryczny, związany z zapewnieniem prawidłowego funkcjonowania przedsiębiorstwa. Jedynie więc wyjątkowo wykonywanie niektórych ubocznych czynności związanych z prowadzoną działalnością może nie być kwalifikowane jako wykonywanie pracy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2007 r., II UK 2223/06, OSNP 2008 nr 15-16, poz. 23).

Konkludując, tylko wykonywanie czynności ubocznych w stosunku do czynności realizowanych w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, mające charakter incydentalny, wymuszony okolicznościami i niezarobkowy, może zostać uznane działanie relatywnie neutralnie względem art. 17 ust.1 ustawy zasiłkowej (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2021 r., II USK 399/21, LEX nr 3275112).

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał, że skarżący nie wykazał potrzeby rozpoznania skargi kasacyjnej. Dlatego, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji postanowienia.